

An Analytical Study of Aldo Leopold's Land Ethic

Chainarong Srimanta¹, Sakun Onma², Pitchayarat Hemnalai³

Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Thailand

E-mail: chainarongs@go.buu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-3117-5183>

E-mail: sakun@go.buu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-1509-5580>

E-mail: pitchayarat@go.buu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9152-5898>

Received 04/03/2025

Revised 04/04/2025

Accepted 04/05/2025

Abstract

Background and Aims: This research aimed at analyzing the philosophical foundations of Leopold's Land Ethic to promote environmental conservation and protection. It is a qualitative research study using the documentary research method, employing the framework of Biocentrism in environmental ethics. The primary focus is on analyzing Leopold's *A Sand County Almanac*, along with other relevant books, academic articles, research studies, and documents, to develop a comprehensive understanding of the Land Ethic. The research is designed to achieve its stated objectives systematically.

Methodology: A qualitative documentary research method was employed, focusing primarily on *A Sand County Almanac* and supplemented by relevant literature on environmental ethics and biocentrism. The analysis is grounded in the conceptual framework of biocentrism, particularly drawing from the works of Paul W. Taylor and Goodpaster.

Results: The analysis indicates that the philosophical foundations of Aldo Leopold's Land Ethic expanded the moral boundary from humans to the entire ecosystem, aligning with the biocentric framework in environmental ethics. The Land Ethic consists of three key components: (1) Biotic Community, which considers humans as merely a part of the ecological community rather than the center of moral value; (2) Ecological Conscience, which calls for human awareness of their responsibility towards nature; and (3) Land Health, which emphasizes maintaining ecological balance. However, when examined through the lens of biocentrism, it is found that while Leopold highlights the significance of the ecosystem as a whole, he still prioritizes the system that supports the survival of living beings rather than the intrinsic value of each organism. In contrast, the biocentric perspective of Taylor (1986) and Goodpaster (1978) assigns moral worth to all living beings, regardless of their ecological role. A key debate is that the Land Ethic may still emphasize functional value within a system rather than intrinsic value, which sets it apart from a fully biocentric viewpoint.

Conclusion: Leopold's *Land Ethic* represents a significant philosophical shift toward system-based ethics in environmental thought. While it aligns closely with biocentrism in challenging human-centered views, it retains a functionalist orientation that distinguishes it from full biocentric

egalitarianism. Nonetheless, its principles offer valuable ethical guidance for sustainable development and ecological stewardship in the face of contemporary environmental challenges.

Keywords: Aldo Leopold; Land Ethic; Biotic Community; Ecological Conscience; Land Health; Biocentrism

การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมผืนดิน (Land Ethic) ของอัลโด ลีโอโพลด์

ชัยณรงค์ ศรีมันตะ¹, สกฤต อ้นมา² และ พิษณุรัตน์ เหมนาไลย³

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รากฐานทางปรัชญาของจริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์ (Leopold's Land Ethic) เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยที่งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทการวิจัยเอกสารโดยการใช้กรอบแนวคิด ชีวิตเป็นศูนย์กลาง (Biocentrism) ในจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม เพื่อวิเคราะห์งานเขียนของลีโอโพลด์ชื่อ ปฏิทินชนบทแซนด์ เคาน์ตี (A Sand County Almanac) เป็นหลัก รวมทั้งหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจจริยธรรมผืนดินอย่างถูกต้อง เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ได้ออกแบบไว้

ระเบียบวิธีการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารเชิงคุณภาพ โดยเน้นที่ปฏิทิน Sand County เป็นหลัก และเสริมด้วยวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับจริยธรรมสิ่งแวดล้อมและแนวคิดการยึดถือทรัพยากรธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง การวิเคราะห์มีพื้นฐานมาจากกรอบแนวคิดของแนวคิดการยึดถือทรัพยากรธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลงานของ Paul W. Taylor และ Goodpaster

ผลการวิจัย: ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า รากฐานทางปรัชญาของจริยธรรมผืนดินของอัลโด ลีโอโพลด์ (Aldo Leopold) เป็นแนวคิดที่ขยายขอบเขตทางศีลธรรมจากมนุษย์ไปยังระบบนิเวศทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางในจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม แนวคิดจริยธรรมผืนดินมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) ชุมชนชีวภาพ (Biotic Community) ซึ่งถือว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของชุมชนทางนิเวศ ไม่ใช่ศูนย์กลางของคุณค่าทางศีลธรรม (2) จิตสำนึกเชิงนิเวศ (Ecological Conscience) ซึ่งเรียกร้องให้มนุษย์ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อธรรมชาติ และ (3) สุขภาพของผืนดิน (Land Health) ซึ่งเน้นการคงไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศอย่างใดก็ตาม เมื่อนำจริยธรรมผืนดินมาพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง พบว่าแม้ลีโอโพลด์จะเน้นความสำคัญของระบบนิเวศโดยรวม แต่เขายังคงให้ความสำคัญกับระบบที่สนับสนุนการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตมากกว่าคุณค่าโดยกำเนิดของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด ในขณะที่แนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางให้คุณค่าแก่สิ่งมีชีวิตทุกชนิดโดยไม่ขึ้นอยู่กับการบทบาทในระบบนิเวศ ข้อถกเถียงสำคัญคือ จริยธรรมผืนดินอาจยังมีลักษณะของการให้คุณค่าตามหน้าที่เชิงระบบมากกว่าคุณค่าโดยกำเนิด ซึ่งเป็นจุดที่แตกต่างจากแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง

สรุป: จริยธรรมที่ผืนดินของลีโอโพลด์เป็นการเปลี่ยนแปลงทางปรัชญาที่สำคัญไปสู่จริยธรรมตามระบบในความคิดด้านสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะสอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับแนวคิดที่เน้นเรื่องชีวภาพในการทำหยาบมุมมองที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง แต่แนวคิดนี้ยังคงแนวทางการทำงานที่แตกต่างจากแนวคิดที่เน้นเรื่องความเท่าเทียมกันโดยเน้นเรื่องชีวภาพอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม หลักการของแนวคิดนี้ให้แนวทางจริยธรรมอันมีค่าสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการดูแลระบบนิเวศเมื่อเผชิญกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

คำสำคัญ: อัลโด ลีโอโพลด์; จริยธรรมผืนดิน; ชุมชนชีวภาพ; จิตสำนึกเชิงนิเวศ; สุขภาพผืนดิน; แนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง

บทนำ

ในปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังคงทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อระบบนิเวศและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจก เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) และมีเทน (CH₄) ส่งผลให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้น (Le Monde, 2024) อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่สภาพอากาศที่แปรปรวนรุนแรง เช่น คลื่นความร้อน น้ำท่วม และภัยแล้งที่เกิดขึ้น (The Times, 2024) นอกจากนี้ ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นยังทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งและสูญเสียพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรชายฝั่ง (Le Monde, 2024) ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่คุกคามสิ่งแวดล้อม แต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับโลก

นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ได้กลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ฝุ่น PM2.5 เป็นอนุภาคขนาดเล็กที่สามารถเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ในปี 2025 กรุงเทพมหานครประสบปัญหาค่าฝุ่น PM2.5 ที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในเดือนมกราคม 2025 มีระดับคุณภาพอากาศในช่วง 151-200 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่ "ไม่สะดวกสบาย" ในจำนวนวันที่มากกว่าช่วงเวลาเดียวกันในปี 2024, 2023 และ 2022 (Bangkokbiznews, 2025) ปัญหานี้ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากประสบปัญหาสุขภาพ และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

การอภิปรายด้านจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน อัลโด ลีโอโพลด์ (Aldo Leopold) นักอนุรักษ์ธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้นำเสนอหลักจริยธรรมผืนดิน (Land Ethic) ในหนังสือ *A Sand County Almanac* (1949) ซึ่งเป็นผลงานที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ลีโอโพลด์เสนอว่าการมองธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรสำหรับมนุษย์นั้นเป็นมุมมองที่จำกัดและอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เขาเสนอให้มนุษย์เปลี่ยนมุมมองไปสู่การเห็นคุณค่าเชิงนิเวศของธรรมชาติ โดยมองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชีวภาพ (Biotic community) ที่ประกอบด้วยสัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่ควรได้รับการเคารพและดูแลเช่นเดียวกับสมาชิกในสังคมมนุษย์ ลีโอโพลด์กล่าวว่า "สิ่งที่ถูกต้องคือสิ่งที่ช่วยรักษาความสมบูรณ์ ความมั่นคง และความงามของชุมชนชีวภาพ สิ่งที่ไม่ดีคือสิ่งที่ทำลายสิ่งเหล่านั้น" (Leopold, 1949: 224)

ลีโอโพลด์เชื่อว่าการมองธรรมชาติว่าเป็นเพียงทรัพยากรเพื่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์เพียงอย่างเดียวเป็นมุมมองที่คับแคบและก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เขาได้เสนอให้มนุษย์เปลี่ยนมุมมอง ไปสู่การเห็นคุณค่าเชิงนิเวศของธรรมชาติ โดยการมองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางชีวภาพ (Biotic community) ที่ประกอบด้วยสัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่ควรได้รับการเคารพและดูแลเช่นเดียวกับสมาชิกในสังคมมนุษย์ (Leopold, 1949) ดังที่ลีโอโพลด์กล่าวไว้ว่า "สิ่งที่ถูกต้องคือสิ่งที่ช่วยรักษาความสมบูรณ์ ความมั่นคง และความงามของชุมชนชีวภาพ สิ่งที่ไม่ดีคือสิ่งที่ทำลายสิ่งเหล่านั้น" (Leopold, 1949: 224)

งานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการขยายความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์เท่านั้น แต่ยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการที่ปรัชญาที่สามารถปรับใช้ได้ในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการพัฒนานโยบายและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์รากฐานทางปรัชญาของจริยธรรมผืนดินของอัลโด ลีโอโพลด์ว่าเป็นอย่างไร โดยจะใช้แนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง (Biocentrism) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์รากฐานทางปรัชญาของจริยธรรมผืนดินของลีโอดอล์ฟ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งใช้วิธีการวิเคราะห์รากฐานทางปรัชญาของแนวคิดจริยธรรมผืนดินของลีโอดอล์ฟ โดยใช้แนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางมาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก คือการรวบรวมและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดจริยธรรมผืนดินของลีโอดอล์ฟและปรัชญาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับหลักการและรากฐานของแนวคิดนี้ โดยแหล่งข้อมูลสำคัญได้แก่

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางที่ใช้เป็นกรอบศึกษา เช่น งานเขียนของพอล ดับเบิลยู เทเลอร์ชื่อ การเคารพธรรมชาติ (Paul W.Taylor's Respect for Nature, 1986) เป็นต้น

(2) ผลงานของลีโอดอล์ฟโดยเฉพาะหนังสือ ปฏิทินชนบทแซนด์ เคาน์ตี้ (A Sand County Almanac, 1949)

(3) งานวิจัยที่วิเคราะห์และวิพากษ์จริยธรรมผืนดิน

(4) บทความและงานเขียนด้านจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง, นิเวศวิทยาเชิงลึก การศึกษาวรรณกรรมนี้จะช่วยให้เกิดการสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นตอนที่สอง คือ การกำหนดคำถามวิจัย โดยหลังจากทบทวนวรรณกรรมแล้ว การวิจัยจะสร้างคำถามวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์จริยธรรมทางที่ดิน โดยอิงจากการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง กำหนดคำถามวิจัยหลัก ๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

(1) จริยธรรมผืนดินของลีโอดอล์ฟ มีรากฐานทางปรัชญาด้านจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมอย่างไร

(2) จริยธรรมผืนดินของลีโอดอล์ฟ มีประเด็นข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมอย่างไร

ขั้นตอนที่สาม คือ การวิเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นขั้นตอนสำคัญในการศึกษานี้ โดยจะทำการวิเคราะห์เชิงปรัชญาเกี่ยวกับจริยธรรมผืนดินผ่านการอ่านและตีความเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลหลัก เช่น

(1) ผลงานของลีโอดอล์ฟ โดยเฉพาะหนังสือ ปฏิทินชนบทแซนด์ เคาน์ตี้ (A Sand County Almanac)

(2) การศึกษาจริยธรรมผืนดินในงานวิจัยและบทความวิชาการ การวิเคราะห์จะมุ่งเน้นไปที่การตีความหลักการของจริยธรรมผืนดินในบริบทของสิ่งแวดล้อมที่มีการพัฒนาขึ้นในภายหลัง

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การสรุปผลการวิจัย โดยเน้นที่การตอบคำถามวิจัยและการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้จะมีการเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้จริยธรรมผืนดินในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมและ การพัฒนานโยบายที่ยั่งยืนในอนาคต รวมถึงการแนะนำแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับ จริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์จริยธรรมผืนดินของลีโอฟอลด์คือแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง (Biocentrism) แนวคิดนี้เสนอว่า สิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีคุณค่าทางศีลธรรมโดยไม่ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่มีต่อมนุษย์ แนวคิดนี้ตรงข้ามกับแนวคิดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentrism) ซึ่งให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของมนุษย์เหนือสิ่งอื่นใด และสอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึก (Deep Ecology) ซึ่งสนับสนุนคุณค่าโดยกำเนิดของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด หลักการสำคัญของแนวคิดนี้อยู่ดังนี้ (1) สิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีคุณค่าในตัวเอง (All Living Beings Have Their Own Intrinsic Values) Taylor (1986) อธิบายว่า “สิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดมีความดีของตนเอง ซึ่งสามารถได้รับการส่งเสริมหรือถูกทำลายได้” (p. 45) นั้นหมายความว่ามนุษย์ไม่มีสิทธิพิเศษในการกำหนดคุณค่าของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ตัวอย่างของแนวคิดนี้ปรากฏในประเด็นการคุ้มครองสัตว์ป่า เช่น การห้ามล่าสัตว์เพื่อความบันเทิง นักชีวจริยธรรมเช่น พอล ดับเบิลยู. เทย์เลอร์ (Paul W. Taylor) ชี้ให้เห็นว่าการล่าสัตว์เพียงเพื่อความสนุกสนานเป็นการละเมิดหลักการนี้ เนื่องจากการลดคุณค่าของสัตว์ให้เหลือเพียงเครื่องมือสำหรับความพึงพอใจของมนุษย์ (Taylor 1986: 89) (2) ความเสมอภาคทางศีลธรรมของสิ่งมีชีวิต หลักการนี้ยืนยันว่ามนุษย์ไม่มีสิทธิพิเศษทางศีลธรรมเหนือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เพราะทุกชีวิตล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศ (Sterba 2005: 67) แนวคิดนี้ไม่ได้หมายความว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกัน แต่หมายถึงการตระหนักว่าสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดมีคุณค่าและควรได้รับการเคารพตามบทบาทของมันในระบบนิเวศ (Naess 1973: 96)

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือแนวปฏิบัติของบางชุมชนพื้นเมืองที่ให้ความเคารพต่อสัตว์และพืชอย่างลึกซึ้ง เช่น ชนเผ่าพื้นเมืองในอเมริกาเหนือซึ่งมีพิธีกรรมขอขอบคุณสัตว์ที่พวกเขาล่าเพื่อเป็นอาหาร พิธีกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงจิตสำนึกที่มนุษย์ไม่ได้อยู่เหนือสิ่งมีชีวิตอื่น แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ (Callicott 1989: 120) (3) ความรับผิดชอบทางจริยธรรมต่อธรรมชาติ หลักการนี้เน้นย้ำถึงหน้าที่ของมนุษย์ในการปกป้องธรรมชาติและรักษาสมดุลของระบบนิเวศ (Rolston 2012: 203) เนื่องจากมนุษย์มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมมากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จึงมีภาระทางศีลธรรมในการลดผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ (Goodpaster 1978: 315) ตัวอย่างของหลักการนี้ในทางปฏิบัติสามารถเห็นได้ในขบวนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่าในแอมะซอน ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่รองรับความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดในโลก การทำลายป่าฝนแอมะซอนไม่เพียงแต่เป็นการทำลายที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตนับล้าน แต่ยังส่งผลกระทบต่อสมดุลของสภาพอากาศโลก ซึ่งเป็นการละเมิดความรับผิดชอบทางจริยธรรมของมนุษย์ต่อธรรมชาติ

แนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางนี้มีจุดแข็งในการส่งเสริมการเคารพชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดอย่างเสมอภาคกัน แต่ก็มีข้อโต้แย้งที่สำคัญหลายประการที่สามารถนำมาใช้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดนี้ได้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ (1) ปัญหาด้านภาคปฏิบัติ: ยากต่อการนำไปใช้จริง เพราะแนวคิดนี้เน้นว่ามนุษย์ต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าของทุกชีวิต โดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการนำไปใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง เช่น หากสิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีคุณค่าเท่าเทียมกัน มนุษย์จะมีสิทธิ์กำจัดพืชที่เป็นวัชพืชหรือแบคทีเรียที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของเราหรือไม่? หรือการรักษาสิ่งมีชีวิตทุกชนิดให้มีสถานะทางศีลธรรมเท่าเทียมกันจะส่งผลให้การดำรงชีวิตของมนุษย์กลายเป็นสิ่งที่ไปไม่ได้ หรือแม้กระทั่งการใช้ทรัพยากรเพื่อปกป้องทุกชีวิตอย่างเสมอภาคอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกับความเป็นอยู่ของมนุษย์เอง ตัวอย่างเช่น หากเราต้องปกป้องสัตว์ทุกชนิดอย่างเคร่งครัด เราจะไม่สามารถควบคุมศัตรูพืชที่ทำลายพืชผลทางการเกษตรได้เลย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของมนุษย์ (2) ปัญหาด้านจริยศาสตร์: การขาดลำดับความสำคัญทางศีลธรรม เพราะ

แนวคิดยึดชีวิตเป็นศูนย์กลางมองว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีคุณค่าในตัวเอง แต่ไม่ได้ให้เกณฑ์ที่ชัดเจนในการตัดสินใจว่าเราควรให้ความสำคัญกับชีวิตประเภทใดก่อน แนวคิดนี้อาจนำไปสู่ความเป็นอัมพาตทางศีลธรรม (Paralysis of Moral Decision-making) เพราะมนุษย์ไม่สามารถเลือกได้ว่าควรช่วยเหลือชีวิตใดก่อน และไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการจัดลำดับความสำคัญ เช่น หากต้องเลือกระหว่างช่วยชีวิตมนุษย์หรือช่วยชีวิตสัตว์ แนวคิดนี้ไม่ได้บอกเราว่าควรทำอย่างไร

ตัวอย่างเช่น ถ้าคุณพบวาฬเกยตื้นที่กำลังจะตาย และในขณะเดียวกันมีเด็กที่กำลังจะจมน้ำ ควรให้ความสำคัญช่วยเหลือสิ่งมีชีวิตใดก่อน? แนวคิดนี้อาจไม่สามารถให้คำตอบที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (3) ปัญหาทางตรรกะ: ไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของคุณค่าระหว่างสิ่งมีชีวิตได้ เพราะแนวคิดนี้เห็นว่าคุณค่ามนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มีคุณค่าในตัวเองอย่างเท่าเทียมกัน แต่ไม่ได้ให้หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าคุณค่าของชีวิตหนึ่งสามารถมากหรือน้อยกว่าชีวิตอื่นได้หรือไม่ เพราะมนุษย์มีความสามารถทางจริยธรรมและเหตุผล ซึ่งทำให้พวกเขามีบทบาททางศีลธรรมที่แตกต่างจากสัตว์หรือพืช หากทุกชีวิตมีคุณค่าเท่ากันจริง ทำไมมนุษย์ไม่ควรให้ความสำคัญกับชีวิตของเชื้อโรคหรือไวรัสเท่ากับชีวิตของมนุษย์เอง? และไม่มีคำตอบที่ชัดเจนว่า ทำไมต้นไม้หรือสัตว์ป่าจึงควรได้รับการปกป้องในระดับเดียวกับมนุษย์ ตัวอย่างเช่น แนวคิดนี้อาจตีความได้ว่า ถ้าคนต้องเลือกระหว่างการฉีดยาปฏิชีวนะเพื่อฆ่าเชื้อโรค กับปล่อยให้เชื้อโรคอยู่ต่อไปเพราะมันก็มีคุณค่าในตัวเอง เราจะต้องปกป้องเชื้อโรคด้วยหรือไม่? (4) ปัญหาเรื่องสิทธิและหน้าที่: มนุษย์ควรมีหน้าที่ต่อทุกสิ่งมีชีวิตจริงหรือไม่? แนวคิดยึดชีวิตเป็นศูนย์กลางกล่าวว่าคุณค่าของสิ่งมีชีวิตทางศีลธรรมต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหมด แต่ไม่ได้ให้เหตุผลที่เพียงพอว่าทำไมหน้าที่เหล่านี้ควรมีอยู่ตั้งแต่แรก เพราะหน้าที่ทางศีลธรรมโดยทั่วไปเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Reciprocity) แต่มนุษย์ไม่สามารถคาดหวังให้ต้นไม้ สัตว์ หรือเชื้อรา ปฏิบัติหน้าที่ทางศีลธรรมต่อมนุษย์ได้ นอกจากนี้ถ้าสิ่งมีชีวิตทั้งหมดมีคุณค่าทางศีลธรรมเท่าเทียมกัน ทำไมมนุษย์ต้องมีหน้าที่ทางศีลธรรมต่อพวกมัน ขณะที่พวกมันไม่มีหน้าที่ทางศีลธรรมต่อมนุษย์? ตัวอย่างเช่น เราไม่สามารถเรียกร้องให้สิ่งใดปฏิบัติตามมาลายในลักษณะที่เคารพสิทธิของมาได้ แต่ทำไมมนุษย์ถึงต้องมีหน้าที่พิเศษที่ต้องเคารพสิ่งมีชีวิตอื่นทั้งหมด?

ต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์รากฐานทางปรัชญาของแนวคิดจริยธรรมผืนดินของอัลโด ลีโอโพลด์ ซึ่งได้ผลจากการวิเคราะห์ดังนี้

จริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์มีรากฐานทางปรัชญาดังต่อไปนี้: จริยธรรมผืนดิน (Land Ethic) เน้นถึงความสำคัญของการเห็นมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มิใช่การเห็นมนุษย์แยกตัวออกจากระบบนิเวศที่เขาเรียกว่า "ผืนดิน" จริยธรรมผืนดินนี้สื่อถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการมองผืนดินเป็นเพียงทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไปสู่การตระหนักว่าผืนดินเป็นสิ่งที่มีชีวิต เนื่องจากระบบนิเวศประกอบไปด้วยสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตที่ทำงานร่วมกันอย่างสมดุล การมองผืนดินเป็นสิ่งมีชีวิตเช่นนี้ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่พึ่งพากันและกัน การทำลายหนึ่งส่วนของระบบอาจทำให้ระบบทั้งหมดเสียหายดังที่ลีโอโพลด์กล่าวว่า "สิ่งที่ฉันเรียกว่า 'ผืนดิน' นี้ไม่ใช่เพียงดินเท่านั้น แต่รวมถึงน้ำ อากาศ พืช และสัตว์ทั้งหมดที่อาศัยผืนดินนั้น" (Leopold, 1949: 204) และมนุษย์มีหน้าที่ในการปกป้องและดูแลให้ผืนดินยังคงมีสุขภาพดีในระยะยาว

จะเห็นได้ว่า จริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์ เป็นการปฏิวัติวิธีคิดในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับความท้าทายในยุคปัจจุบัน แนวคิดนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ยังเน้นการมีจริยธรรมในเชิงระบบ (System Ethics) ซึ่งเน้นถึงการเห็นธรรมชาติเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน โดยที่ทุกองค์ประกอบมีหน้าที่

และความสำคัญในตัวเอง แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทฤษฎีจริยศาสตร์สมัยใหม่ เช่น จริยศาสตร์ระบบนิเวศ (Ecological Ethics) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

ในหนังสือ ปฏิทินชนบทแซนด์ แคนตัน ลีโอโพลด์ได้นิยามความหมายของจริยธรรมผืนดินว่า หมายถึงความสัมพันธ์ทางจริยธรรมระหว่างมนุษย์กับผืนดินที่รวมเอาดิน น้ำ พืชและสัตว์ที่อาศัยดิน ซึ่งเรียกว่า ชุมชนชีวภาพ (Biotic Community) เข้าด้วยกัน ในลักษณะที่แต่ละองค์ประกอบต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ถ้าส่วนหนึ่งถูกทำลาย ส่วนอื่นๆ ก็จะถูกทำลายไปด้วย

จากคำนิยามนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรม 2 ประการ คือ (1) การขยายขอบเขตความสัมพันธ์ทางจริยธรรมจากเดิมจะอยู่ที่มนุษย์กับมนุษย์ ไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับผืนดินหรือสิ่งแวดล้อม และ (2) เปลี่ยนการมองผืนดินว่าเป็นเพียงทรัพย์สินหรือสินค้า (Property or Commodity) ของมนุษย์มาเป็นชุมชนชีวภาพที่รวมเอาทั้งผืนดิน สิ่งอาศัยอยู่ในผืนดิน และตัวมนุษย์เองว่าเป็นเพียงสมาชิกหนึ่งของชุมชน

ลีโอโพลด์อธิบายว่า "จริยธรรมผืนดินอย่างเรียบง่าย กำหนดให้การกระทำใด ๆ ที่เอื้อต่อการรักษาความสมบูรณ์ ความมั่นคง และความงามของชุมชนชีวภาพนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และการกระทำใด ๆ ที่จะลดทอน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่ผิด" (Leopold, 1949: 224-225) การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจเชิงวิทยาศาสตร์ของระบบนิเวศเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการปรับปรุงจริยธรรมทางสังคมของมนุษย์ด้วย

ว่าโดยพื้นฐานแล้วจริยธรรมผืนดินนี้มาจากการมองธรรมชาติว่าเป็น “ชุมชนชีวภาพ” ที่มนุษย์ไม่ได้แยกออกจากธรรมชาติ แต่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ลีโอโพลด์เห็นว่า จริยธรรมผืนดินนั้นประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ที่รวมกันเข้าแล้วทำให้เกิดจริยธรรมผืนดิน ได้แก่ (1) แนวคิดชุมชนชีวภาพ (Biotic Community) (2) แนวคิดจิตสำนึกเชิงนิเวศ (Ecological Conscience) และ (3) แนวคิดสุขภาพของผืนดิน (Land Health) ทั้ง 3 แนวคิดนี้เชื่อมโยงและพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน เหมือนกับชิ้นส่วนของจิ๊กซอว์ที่ต้องประกอบกัน จนเป็นภาพสมบูรณ์ของจริยธรรมผืนดิน ผู้วิจัยขออธิบายขยายความในแต่ละหลักการดังต่อไปนี้

ในแนวคิดชุมชนชีวภาพ ลีโอโพลด์เห็นว่า “จริยธรรมผืนดินขยายขอบเขตของชุมชนให้ครอบคลุมดิน น้ำ พืช และสัตว์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ครอบคลุมโลก” (Leopold, 1949: 204) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ควรมองตนเองแยกออกจากธรรมชาติ แต่ควรมองว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบ ทุกส่วนของระบบนิเวศ การมองธรรมชาติในลักษณะนี้เป็นการท้าทายทัศนคติดั้งเดิมแบบยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentrism) ที่เห็นมนุษย์เป็นผู้ปกครองธรรมชาติหรือเป็นผู้ควบคุมและครอบครองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทางปรัชญา ลีโอโพลด์พยายามสื่อว่า ชุมชนชีวภาพไม่ได้เป็นแค่ความเชื่อมโยงในเชิงกายภาพหรือชีวภาพ แต่ยังเป็นเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่สร้างความรับผิดชอบทางจริยธรรมด้วย ดังที่เขาเรียกว่า “จริยธรรมผืนดินเปลี่ยนบทบาทของมนุษย์จากผู้พิชิตชุมชนผืนดินให้เป็นสมาชิกธรรมดาและพลเมืองของมัน ซึ่งหมายถึงการเคารพสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชน และยังรวมถึงการเคารพชุมชนโดยรวมอีกด้วย” (Leopold, 1949: 204) คำพูดนี้สะท้อนถึงการพัฒนาจิตสำนึกใหม่ในการมองธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์ต้องมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามจริยธรรมที่สอดคล้องกับความเป็นสมาชิกของชุมชน ไม่ใช่ผู้ใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีขอบเขต

ลีโอโพลด์อธิบายว่าชีวิตในธรรมชาติไม่ได้เป็นเรื่องของการดำรงอยู่โดยลำพัง แต่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยเขาเน้นย้ำว่า ไม่มีสิ่งมีชีวิตใดในชุมชนชีวภาพที่สามารถดำรงอยู่ได้โดยลำพัง ทุกชีวิตล้วนเชื่อมโยงและต้องพึ่งพิงกันเพื่อความอยู่รอด (Leopold, 1949: 215)

การพึ่งพาอาศัยกันนี้สามารถมองเห็นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ซึ่งไม่ได้หมายถึงการพึ่งพิงในแง่ของการกินหรือการหาอาหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบทบาทที่แต่ละชีวิตมีต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อจะเปรียบเทียบให้เห็นความซับซ้อนที่ทุกส่วนของระบบนิเวศส่งผลต่อกันและกันอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ตามที่ลีโอดอล์ฟได้อธิบายไว้ ผู้วิจัยขอยกข้ออุปมาอุปไมยมาเปรียบเทียบว่า สิ่งมีชีวิตทั้งหมดเป็นเสมือนเส้นใยในผืนผ้าที่ซับซ้อน แต่ละเส้นมีความสำคัญในการคงความสมบูรณ์ของระบบ หากเส้นใดขาดไป ผืนผ้าทั้งหมดก็อาจสลาย

แนวคิดต่อมาที่ลีโอดอล์ฟถือว่าเป็นแนวคิดหลักอีกแนวคิดในจริยธรรมผืนดิน คือ แนวคิดจิตสำนึกเชิงนิเวศ (Ecological Conscience) ลีโอดอล์ฟเห็นว่า มนุษย์ควรพัฒนาจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อธรรมชาติและระบบนิเวศที่ตนเป็นส่วนหนึ่ง จิตสำนึกเชิงนิเวศนี้ไม่ใช่เพียงแค่ความรู้สึทางศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมในแง่ของจริยศาสตร์ทั่วไป แต่เป็นความตระหนักรู้เชิงลึกที่เกิดจากการเข้าใจระบบนิเวศในฐานะ "ชุมชนชีวภาพ" ที่ทุกสิ่งในธรรมชาติต้องพึ่งพาและเชื่อมโยงกัน ลีโอดอล์ฟได้ให้คำจำกัดความว่า จิตสำนึกเชิงนิเวศ คือ การขยายขอบเขตของจริยธรรมที่นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ไปถึงธรรมชาติทั้งหมด (Leopold, 1949: 204)

ลีโอดอล์ฟจะให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าสามารถจะสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านการทำความเข้าใจและเคารพความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศของลีโอดอล์ฟนั้น ประกอบไปด้วย (1) การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) การสัมผัสกับธรรมชาติ และ (3) การส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ

(1) การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยค่อนข้างจะเห็นด้วยกับลีโอดอล์ฟที่เห็นว่า การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถทำให้มีจิตสำนึกเชิงนิเวศได้ ยกตัวอย่างที่ผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ เมื่อก่อนย้อนหลังไปประมาณ 50 ปี ระบบการศึกษาไทยยังไม่มีการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ่งของที่เป็นสมบัติสาธารณะ ในขณะนั้นผู้วิจัยยังเป็นเด็กอยู่ จำได้ว่าไฟฟ้าเพิ่งจะเข้ามาถึงหมู่บ้านจะมีเสาไฟฟ้าแรงสูงติดตั้งเรียงรายไปตามถนนหลักของหมู่บ้าน ผู้วิจัยตอนเป็นเด็กชอบยิงหนังสติ๊ก พร้อมกับเพื่อนๆ ที่ยังเป็นเด็ก ชอบไปยิงเต่าไฟฟ้าแรงสูงจนมันแตกละเอียด พวกเราเป็นเด็กไม่รู้ว่สิ่งที่ตัวเองทำเป็นการทำลายสมบัติที่เป็นของสาธารณะ ผู้ใหญ่เดินผ่านไปมาก็ไม่มีใครบอกใครเตือน อีกอย่างสมัยก่อน ผู้คนยังไม่รู้จักรักษา ความสะอาด ชอบทิ้งเศษขนมและเศษอาหารให้ลมพัดกระจัดกระจายไปในสถานที่ต่างๆ โดยที่ไม่มีใครคิดที่จะเก็บรวบรวมเพื่อทำลาย ที่เป็นเช่นนั้นเพราะขาดการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จึงไม่มีจิตสำนึกเชิงนิเวศ ผิดกับสมัยนี้ที่มีการสอนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทำให้เด็กมีจิตสำนึกเชิงนิเวศ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หัวข้อต่างๆ ในหนังสือปฏิทินชนบทแซนด์ เคาน์ตีทำให้เข้าใจแนวคิดของลีโอดอล์ฟที่เห็นว่าการศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจะช่วยสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศได้ การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

(1.1) การศึกษาระบบนิเวศ

ลีโอดอล์ฟเชื่อว่าการศึกษาและเข้าใจระบบนิเวศจะช่วยให้ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและบทบาทของตนในระบบนั้น เขาแนะนำให้ศึกษาเกี่ยวกับการทำงานของระบบนิเวศ ทั้งในด้านพฤติกรรมของสัตว์ พืช และการทำงานร่วมกันในชุมชนชีวภาพ ลีโอดอล์ฟเชื่อว่าการศึกษาที่แท้จริงไม่ใช่แค่การรับรู้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่ต้องนำไปสู่การพัฒนาความรับผิดชอบและการเชื่อมโยงเชิงจริยธรรมกับธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่อง

ที่ว่า เราต้องเห็นธรรมชาติเป็นชุมชนที่เราสังกัด มิใช่เพียงแค่ทรัพยากรเพื่อการใช้ประโยชน์ (Leopold, 1949: 204) ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดของเขาในเรื่องการเรียนรู้ที่จะเคารพธรรมชาติ

(1.2) การศึกษาพฤติกรรมของสัตว์

จากเรื่อง คิดเหมือนขุนเขา (Thinking Like a Mountain) ลีโอโพลด์เห็นว่า การสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ในธรรมชาติช่วยให้เราเข้าใจบทบาทสำคัญของพวกมันในระบบนิเวศ ตัวอย่างเช่น ลีโอโพลด์ ได้กล่าวถึงการฆ่าหมาป่าซึ่งเป็นผู้ล่าตามธรรมชาติ ส่งผลให้ประชากรกวางเพิ่มมากขึ้นและทำลายพืชพรรณในพื้นที่จนระบบนิเวศเสียสมดุล การแทรกแซงธรรมชาติโดยไม่เข้าใจบทบาทของสัตว์ในระบบนิเวศอาจทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อความหลากหลายทางชีวภาพและความสมดุลทางธรรมชาติ (Leopold, 2020: 120 – 123)

(1.3) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต

จากเรื่อง แนวคิดชุมชนชีวภาพ (Biotic Community) และจาก พีรามิดผืนดิน (Land Pyramid) เป็นต้น ลีโอโพลด์ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในชุมชนชีวภาพ เช่น การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างพืชและสัตว์ รวมถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนที่ส่งผลต่อสุขภาพของระบบนิเวศ ความเข้าใจในความสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้เราเห็นว่าเราไม่สามารถแยกตัวออกจากธรรมชาติได้ เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชีวภาพ ลีโอโพลด์เห็นว่ามนุษย์ทำหน้าที่สำคัญ 2 บทบาท คือ เป็นสมาชิกของชุมชนชีวภาพ และเป็นผู้ทำหน้าที่ปกป้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Leopold, 2020: 192 - 203)

(1.4) การศึกษาโครงสร้างและฟังก์ชันของระบบนิเวศ

การศึกษาโครงสร้างและฟังก์ชันของระบบนิเวศนั้นช่วยให้เราเข้าใจการทำงานของสิ่งแวดล้อม เช่น การไหลของพลังงาน การหมุนเวียนของสารอาหาร และการทำงานของระบบนิเวศในฐานะที่เป็นหน่วยเดียว ในทัศนะของลีโอโพลด์ การเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานของระบบนิเวศจะช่วยให้เราตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสสมดุลในระบบ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากแนวคิดของลีโอโพลด์ที่ปรากฏอยู่ในหลายเรื่อง เช่น ในเรื่องจริยธรรมผืนดินเองก็สะท้อนการศึกษานี้ โดยลีโอโพลด์ได้กล่าวถึงโครงสร้างของระบบนิเวศในลักษณะของ "ชุมชนชีวภาพ" (biotic community) และบทบาทของมนุษย์ในฐานะสมาชิกของชุมชนนี้มากกว่าการเป็นผู้ครอบครอง ระบบนิเวศเป็นการรวมกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่เชื่อมโยงกันผ่านความสัมพันธ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการหาอาหาร การอยู่ร่วมกัน หรือการสร้างระบบความหลากหลาย ลีโอโพลด์อธิบายว่าสิ่งที่สำคัญคือการรักษาความสมบูรณ์ ความมั่นคง และความงามของระบบนิเวศ (Leopold, 2020: 192 – 195)

(2) การสัมผัสกับธรรมชาติ ลีโอโพลด์แนะนำให้ผู้คนมีประสบการณ์ตรงกับธรรมชาติ โดยการใช้เวลาอยู่ในป่า หุบเขา หรือที่อื่น ๆ ที่ไม่ถูกรบกวนจากมนุษย์ การสัมผัสนี้จะช่วยให้ผู้คนรู้สึกถึงความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ และเห็นคุณค่าในสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยที่การสัมผัสกับธรรมชาติในแบบดั้งเดิมนั้นเป็นวิธีที่จะทำให้เรามีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ (Leopold, 2020: 167-177). ในเรื่อง ต้นโอ๊กที่ดี (Good Oak) ที่ปรากฏในเดือนกุมภาพันธ์ของส่วนที่ 1 ของหนังสือ ซึ่งเป็นการเล่าถึงการตัดต้นโอ๊กเพื่อใช้เป็นฟืน และการใช้วงปีของต้นไม้เพื่อเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาค และการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของมนุษย์ เป็นการสื่อให้เห็นว่าธรรมชาติเป็นพยานต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและสิ่งแวดล้อม และการตัดต้นไม้เหล่านั้นมีความหมายลึกซึ้งในการสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นเรื่องที่มนุษย์สัมผัสกับธรรมชาติโดยตรงและก่อให้เกิดผลกระทบกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Leopold, 2020: 6- 16) นอกจากนี้ในเรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องขวานในมือ (Axe-in-Hand) ในหนังสือ

ปฏิทินชนบทแซนด์ เคาน์ตี้ (A Sand County Almanac) ปรากฏในเดือนพฤศจิกายนของภาคที่ 1 ของหนังสือ เป็นเรื่องราวที่ลีโอดอล์ฟใช้ในการสะท้อนถึงการสัมผัสธรรมชาติผ่านการเดินทางในป่า โดยเฉพาะในตอนที่เขาถือ ขวานไว้ในมือ ซึ่งทำให้เขาต้องเผชิญหน้ากับความเป็นจริงของธรรมชาติ และทำให้เขาตระหนักถึงอำนาจของมนุษย์ ในการทำลายหรือสร้างสรรค์ผ่านเครื่องมือง่าย ๆ เช่นขวาน การถือขวานทำให้เขารู้สึกถึงพลังที่มาพร้อมกับความ รับผิดชอบ การสัมผัสธรรมชาติในมุมมองนี้คือการมองเห็นผลกระทบต่องานแวดล้อมจากการตัดสินใจของมนุษย์ และ การสะท้อนความคิดที่ว่าเราควรปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างไรให้สมดุล การสัมผัสธรรมชาติในเรื่องนี้ ไม่ได้เป็นเพียง การอยู่ในธรรมชาติ แต่เป็นการรับรู้ถึงบทบาทของมนุษย์ที่มีอำนาจและทางเลือกกว่าจะรักษาหรือทำลายธรรมชาติ (Leopold, 2020, pp.63 – 67)

กล่าวโดยสรุป จิตสำนึกเชิงนิเวศเป็นการตระหนักถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติใน ฐานะสมาชิกของชุมชนชีวภาพ การพัฒนาจิตสำนึกนี้เกิดขึ้นจากการศึกษาและการเข้าใจระบบนิเวศในเชิงลึก ซึ่งทำ ให้มนุษย์ยอมรับความรับผิดชอบต่อการรักษาสมดุลของธรรมชาติ และปฏิบัติตนด้วยความเคารพและระมัดระวังใน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

สุขภาพของผืนดิน

ลีโอดอล์ฟได้เสนอแนวทางในการดูแลรักษาสุขภาพของผืนดินอย่างลึกซึ้ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการรักษา สุขภาพของมนุษย์ด้วย การวิเคราะห์นี้จะพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพของผืนดินในทัศนะของลีโอดอล์ฟว่า หมายถึงอะไร ลีโอดอล์ฟเสนอวิธีการอะไรที่จะทำให้ดินมีสุขภาพดี และดินมีสุขภาพดีสัมพันธ์กับสุขภาพของมนุษย์ อย่างไร

ความหมายของสุขภาพผืนดิน

ในทัศนะของลีโอดอล์ฟ สุขภาพของผืนดิน (land health) หมายถึง ความสามารถของระบบนิเวศในการ สนับสนุนชีวิต และรักษาความสมดุลระหว่างองค์ประกอบทางนิเวศต่าง ๆ ทั้งความหลากหลายทางชีวภาพและ ความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองจากการเปลี่ยนแปลงและการกีดกันต่าง ๆ ที่เกิดจากมนุษย์หรือธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้ผืนดินมีความมั่นคง (stability) มีความสมบูรณ์ (integrity) และมีความงาม (beauty) อันเป็นแก่นหลักของการ รักษาสุขภาพผืนดินให้คงอยู่ในสภาพที่ดี (Leopold 2020: 211)

วิธีการทำให้ผืนดินมีสุขภาพดี

ลีโอดอล์ฟได้เสนอแนวทางที่สำคัญในการรักษาสุขภาพของผืนดิน ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เขาเห็นว่าการทำให้ผืนดินมีสุขภาพดีไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อระบบนิเวศ แต่ยังมี ความสำคัญต่อสุขภาพของมนุษย์อีกด้วย ในการวิเคราะห์นี้จะพิจารณาวิธีการทำให้ผืนดินมีสุขภาพดีที่เสนอโดย ลี โอดอล์ฟในแง่มุมมองที่ลึกซึ้งและละเอียดมากขึ้น

การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพถือเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยให้ระบบนิเวศมีความแข็งแรงและสามารถฟื้นตัวได้เมื่อ เผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ในงานเขียนของลีโอดอล์ฟ เขาได้ชี้ให้เห็นว่า "ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นปัจจัย สำคัญในการสนับสนุนสุขภาพของระบบนิเวศ" (Leopold 2020: 192) เพื่อให้ผืนดินมีสุขภาพดี เราควรทำตาม แนวทางดังนี้

1. การปลูกพืชที่หลากหลาย จากการวิเคราะห์แนวคิดของลีโอดอล์ฟทำให้ทราบว่า การคำนึงถึงแต่พืชและ ธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว อาจทำให้พืชหลายชนิดต้องสูญพันธุ์หรือไม่ได้รับ การ

บำรุงรักษา ซึ่งจะส่งผลเสียต่อระบบนิเวศโดยรวมในชุมชนชีวภาพนั้น ดังนั้น การปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนและการปลูกพืชร่วม ช่วยให้ดินมีความหลากหลายของสารอาหารและสามารถลดการเกิดโรคและศัตรูพืชได้ (Leopold, 2020: 198 - 201)

2. การอนุรักษ์สัตว์ป่า การปกป้องสัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยของพวกเขาเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสัตว์มีบทบาทในการควบคุมศัตรูพืชและช่วยในการผสมเกสรพืช ในหัวข้อ คิดเหมือนขุนเขา (Thinking Like a Mountain) ลีโอโพลด์ได้สะท้อนถึงความสำคัญของการรักษาสมดุลในระบบนิเวศ โดยเฉพาะการอนุรักษ์หมาป่า ซึ่งเขาอธิบายว่า หมาป่าเป็นสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมประชากรสัตว์อื่น ๆ เช่น กวาง ซึ่งการมีหมาป่าในระบบนิเวศนั้นช่วยรักษาความหลากหลายของสายพันธุ์และสุขภาพของสิ่งแวดล้อม (Leopold, 2020: 120 - 123) และในหัวข้อ สัตว์ป่าในวัฒนธรรมอเมริกัน (Wildlife in American Culture) ลีโอโพลด์พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมอเมริกันและการอนุรักษ์สัตว์ป่า โดยเขาชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในมุมมองของผู้คนต่อสัตว์ป่าและความจำเป็นในการอนุรักษ์ โดยเขาเน้นว่าการอนุรักษ์สัตว์ป่าควรมาจากการเข้าใจในความสำคัญของสัตว์เหล่านั้นต่อระบบนิเวศโดยรวม (Leopold, 2020: 167-176)

การเกษตรอย่างยั่งยืน

ลีโอโพลด์ได้เสนอการใช้เทคนิคการเกษตรอย่างยั่งยืนแทนการเกษตรแบบดั้งเดิมที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการดิน ลีโอโพลด์เน้นว่าดินไม่ใช่เพียงแค่ทรัพยากร แต่เป็นฐานที่รองรับทุกชีวิต (Leopold, 2020: 192) นอกจากนี้ลีโอโพลด์ยังพูดถึงแนวคิดเกี่ยวกับการทำเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผืนดินและชุมชนชีวภาพในระบบเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ที่เห็นดินเป็นเพียงทรัพยากรสำหรับสร้างผลผลิตและผลกำไรทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวต่อความยั่งยืนของดินหรือการทำลายโครงสร้างเชิงนิเวศของระบบ (Leopold, 2020: 209 - 210) ลีโอโพลด์เห็นว่าวิธีการดังกล่าวส่งผลให้ดินสูญเสียความสมบูรณ์และความสามารถในการฟื้นฟูตัวเอง นอกจากนี้เขายังกล่าวถึงว่า การเน้นการผลิตอย่างเดียวโดยไม่สนใจรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและสุขภาพของดินจะทำให้ระบบนิเวศทั้งระบบมีความเสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม

2. การอนุรักษ์น้ำ แนวคิดนี้สามารถสังเกตได้จากตัวอย่างที่ลีโอโพลด์นำเสนอเกี่ยวกับการทำฟาร์ม การจัดการน้ำในระบบเกษตร การใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง และการฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนการเกษตร การรักษาความสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์จะส่งผลให้การเกษตรกรรมมีความยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องน้ำยังเชื่อมโยงกับแนวทางของลีโอโพลด์ในการสร้างความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ซึ่งเป็นหัวใจของจริยธรรมผืนดินที่เขาพัฒนาขึ้นในงานเขียนของเขา.

3. การเกษตรเชิงผสม ลีโอโพลด์สนับสนุนการทำเกษตรแบบผสม ซึ่งรวมถึงการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน เขาเห็นว่าการผสมผสานระหว่างพืชและสัตว์สามารถสร้างความสมดุลในระบบนิเวศและช่วยเพิ่มผลผลิตได้ (Leopold, 2020: 215) เทคนิคการเกษตรนี้ช่วยให้เกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และลดการพึ่งพิงจากปัจจัยภายนอก

สรุปรากฐานทางปรัชญาของจริยธรรมผืนดินผ่านหลักการของจริยธรรมผืนดิน 3 ประการ ได้ดังนี้

1. ชุมชนชีวภาพ (Biotic Community) ลีโอโพลด์เห็นว่า ชุมชนชีวภาพเน้นว่ามนุษย์ไม่ใช่ศูนย์กลางของระบบนิเวศ แต่เป็นเพียงสมาชิกหนึ่งของชุมชนชีวภาพร่วมกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ (Leopold 1949: 204) แนวคิดนี้ได้รับ

อิทธิพลจากชีววิทยาและนิเวศวิทยาสมัยใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีบทบาทในการรักษาสมดุลของธรรมชาติ (Callicott 1989: 98)

2. จิตสำนึกเชิงนิเวศ (Ecological Conscience)

ลีโอบอลด์เชื่อว่าจิตสำนึกเชิงนิเวศคือความสามารถของมนุษย์ในการเข้าใจและเคารพระบบนิเวศในฐานะที่เป็นเครือข่ายของสิ่งมีชีวิตที่เชื่อมโยงถึงกัน (Leopold 1949: 209) แนวคิดนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมที่พยายามขยายขอบเขตของจริยธรรมจากมนุษย์ไปสู่ธรรมชาติทั้งหมด (Rolston 2012: 157)

3. สุขภาพผืนดิน (Land Health)

แนวคิดเรื่องสุขภาพผืนดินของลีโอบอลด์อ้างอิงถึงความสามารถของระบบนิเวศในการรักษาความสมดุลของกระบวนการทางชีวภาพ เช่น การหมุนเวียนสารอาหาร ความหลากหลายทางชีวภาพ และความสามารถในการฟื้นตัวตัวเอง (Leopold 1949: 221) ระบบนิเวศที่มีสุขภาพดีคือระบบที่สามารถฟื้นตัวจากการรบกวนและคงอยู่ในสภาวะสมดุล (Berkes et al. 2003: 325) โดยที่หลักการทั้ง 3 ประการเหล่านี้จะเชื่อมโยงถึงกันและกัน เป็นหลักการที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์จริยธรรมผืนดินของ Leopold ผ่านแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง

1. การตระหนักถึงคุณค่าภายในของสิ่งมีชีวิต

จริยธรรมผืนดินของลีโอบอลด์สอดคล้องกับแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางโดยเน้นว่าทุกองค์ประกอบของระบบนิเวศล้วนมีคุณค่าในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับ (Leopold 1949: 204) แนวคิดนี้คล้ายกับหลักการของ biocentrism ที่เห็นว่าสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดมีคุณค่าโดยธรรมชาติ มิใช่เพียงเพราะมันมีประโยชน์ต่อมนุษย์ (Taylor 1986: 45)

ตัวอย่างเช่น การปกป้องพื้นที่ชุ่มน้ำ ไม่ใช่เพียงเพื่อป้องกันน้ำท่วมสำหรับชุมชนมนุษย์ แต่ยังเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศดังกล่าว

2. ความเสมอภาคทางศีลธรรมของสิ่งมีชีวิตในจริยธรรมผืนดิน

ลีโอบอลด์ปฏิเสธแนวคิดที่ว่ามนุษย์อยู่เหนือสิ่งมีชีวิตอื่น และเสนอว่ามนุษย์เป็นเพียงสมาชิกหนึ่งของชุมชนชีวภาพเท่านั้น (Leopold 1949: 209) แนวคิดนี้ใกล้เคียงกับหลักความเสมอภาคทางศีลธรรมของ biocentrism ซึ่งระบุว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีสถานะทางศีลธรรมที่ควรได้รับการพิจารณา (Sterba 2005: 78)

ตัวอย่างเช่น การใช้ที่ดินในเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหมด เช่น การวางแผนเขตอนุรักษ์ที่ไม่เพียงคำนึงถึงประโยชน์ของมนุษย์ แต่ยังคำนึงถึงความต้องการของสัตว์ป่าและพืชพรรณในพื้นที่ด้วย

3. ความรับผิดชอบทางศีลธรรมต่อระบบนิเวศและสุขภาพผืนดิน

ลีโอบอลด์เน้นย้ำว่ามนุษย์มีความรับผิดชอบทางศีลธรรมในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ โดยเสนอแนวคิดเรื่อง "สุขภาพผืนดิน" ซึ่งหมายถึงความสามารถของดิน น้ำ พืช และสัตว์ในการทำงานร่วมกันอย่างสมดุล (Leopold 1949: 221) นี้สอดคล้องกับแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง (Biocentrism) ที่มองว่ามนุษย์มีภาระหน้าที่ในการลดผลกระทบทางลบที่มีต่อสิ่งมีชีวิตอื่น (Rolston 2012: 218) ตัวอย่างของแนวคิดนี้คือการส่งเสริมเกษตรกรรมที่ไม่ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การทำเกษตรกรรมเชิงนิเวศที่ลดการใช้สารเคมีและส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อรักษาสมดุลของดิน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมผืนดินของอัลโด ลีโอโพลด์ ผ่านกรอบแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวคิดและหลักการทางจริยธรรมของลีโอโพลด์ในการมองและปฏิบัติต่อธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยมุ่งศึกษาด้านพื้นฐานปรัชญาของแนวคิดจริยธรรมผืนดินเป็นหลัก ซึ่งผลการวิจัยในเรื่องนี้สามารถอภิปรายผลได้ในหลายประเด็น ดังนี้

แนวคิดจริยธรรมผืนดินของ Aldo Leopold และแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง (Biocentrism) ต่างกันในหลายประเด็น แม้ว่าทั้งสองแนวคิดจะเน้นให้ความสำคัญกับสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศ แต่ก็มีจุดเน้นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนใน 4 ประเด็น คือ: (1) **ขอบเขตของความสนใจทางศีลธรรม** จริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์กล่าวถึงการขยายขอบเขตของจริยธรรมไปสู่ "ผืนดิน" ซึ่งรวมถึงไม่เพียงแค่สัตว์และพืช แต่ยังรวมถึงดิน, น้ำ และองค์ประกอบอื่น ๆ ในระบบนิเวศด้วย โดยลีโอโพลด์เห็นว่า จริยธรรมที่เกี่ยวกับผืนดินคือการขยายขอบเขตของชุมชนทางศีลธรรมให้รวมถึงดิน, น้ำ, พืช และสัตว์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในมุมมองแบบองค์รวม ส่วนแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง (Biocentrism) จะเน้นไปที่ "คุณค่าของชีวิต" หรือมุมมองที่ให้ความสำคัญกับทุกชีวิตมีคุณค่าในตัวของมันเองและสมควรได้รับการพิจารณาทางศีลธรรมโดยไม่จำกัดแค่การมีชีวิตหรือไม่ แนวคิดนี้ได้ขยายขอบเขตไปยังองค์ประกอบที่ไม่ใช่ชีวิต เช่น ดินและน้ำ อย่างที่ในจริยธรรมผืนดินทำ (2) **การเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ** จริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์มองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศและไม่ควรแยกตัวออกจากธรรมชาติ การกระทำที่ดีคือการดูแลและรักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เขามองว่าการกระทำของมนุษย์ที่ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรมเป็นสิ่งที่ไม่ดีเพราะมันทำลายความสมดุลและความยั่งยืนของธรรมชาติ ขณะที่แนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางมักจะให้ความสำคัญกับชีวิตเป็นศูนย์กลางและคุณค่าของทุกชีวิตมากกว่าแนวทางการรักษาความสมดุลในระบบนิเวศ การพิจารณาผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์ต่อชีวิตอื่น ๆ มีความสำคัญ แต่ในแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง มักจะเน้นไปที่การรักษาความสมดุลของชีวิตเอง โดยไม่จำเป็นต้องเน้นถึงการรักษาระบบนิเวศทั้งหมด (3) **การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับสิ่งมีชีวิต** จริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์ มองว่าการรักษาผืนดินและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในระบบนิเวศเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นถึงการรักษา "ความสมบูรณ์และความมั่นคง" ของชุมชนทางชีวภาพหรือ (Biotic Community) นั่นหมายถึง การมีส่วนร่วมและการให้ความสำคัญกับสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในระบบนิเวศ แต่ในแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง สิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีคุณค่าในตัวเองโดยไม่ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศหรือการจัดระเบียบในสังคมธรรมชาติ การรักษาชีวิตและศักดิ์ศรีของชีวิตเองจึงมีความสำคัญกว่าความสมบูรณ์ของระบบนิเวศโดยรวม (4) **มุมมองเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ** จริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์ เน้นว่า สิ่งที่ต้องคือการกระทำที่ช่วยรักษาความสมบูรณ์, ความมั่นคง, และความงดงามของชุมชนทางชีวภาพ ซึ่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศ แต่ในแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถพิจารณาได้จากมุมมองที่ว่าเราควรให้คุณค่าต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และไม่นำไปสู่การทำลายชีวิตที่มีอยู่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในระบบนิเวศ

กล่าวโดยสรุป ทั้งแนวคิดจริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์และแนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลางมีจุดร่วมกันคือ ทั้งสองแนวคิดได้ขยายขอบเขตทางศีลธรรมออกไปไกลกว่ามนุษย์ โดยที่แนวคิดชีวิตเป็นศูนย์กลาง ถือเอาขอบเขตทางจริยธรรมอยู่ที่สิ่งมีชีวิตทั้งหมดเป็นศูนย์กลาง และทุกชีวิตเสมอภาคกัน แต่แนวคิดจริยธรรมผืนดินขยายออกไป

ได้ไกลกว่า เพราะยึดเอาชุมชนชีวภาพทั้งหมดรวมถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตเช่น ภูเขา แม่น้ำ หรือระบบนิเวศทั้งหมด ในแนวคิดยึดชีวิตเป็นศูนย์กลางนั้นไม่ได้เสนอว่ามนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะมนุษย์ก็มีคุณค่าเสมอไปกับสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น แต่ในจริยธรรมผืนดิน นอกจากจะเห็นด้วยกับแนวคิดยึดชีวิตเป็นศูนย์กลางที่ว่ามนุษย์มีค่าเท่าเทียมกับสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นแล้ว ยังเห็นว่ามนุษย์มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในหนังสือปฏิทินชนบท แชนต์ เคาน์ตี้ จึงเสนอให้มนุษย์ปลูกจิตสำนึกเชิงนิเวศ เพราะจะทำให้มนุษย์รู้จักรัก เห็นคุณค่า และชื่นชมความงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านหลัก คือ 1. ข้อเสนอแนะด้านการประยุกต์ใช้ และ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อต่อยอดด้านการศึกษา ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการประยุกต์ใช้

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมผืนดินของอัลโด ลีโอโพลด์” แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของแนวคิดจริยธรรมผืนดิน (Land Ethic) ในการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกทางนิเวศ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง หรือแม้แต่ปัญหาการแพร่ระบาดของปลาทอมคางดำในสังคมไทย โดยในอนาคตสามารถนำไปปรับใช้ได้ ดังนี้

1) การเสริมสร้างความรู้และการปลูกฝังจิตสำนึกทางนิเวศในทุกระดับของสังคม

การศึกษาและเผยแพร่แนวคิดจริยธรรมผืนดินควรเริ่มตั้งแต่ระดับเยาวชนในโรงเรียนไปจนถึงผู้ใหญ่ในชุมชนและหน่วยงาน ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกทางนิเวศควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและครอบคลุม การนำหลักการที่ลีโอโพลด์เสนอมาใช้ในการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอาจช่วยสร้างการรับรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับบทบาทของมนุษย์ในชุมชนทางนิเวศ

2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์

การแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมไม่สามารถทำได้โดยหน่วยงานเดียว การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน รัฐบาล องค์กรอนุรักษ์ และชุมชนท้องถิ่นจะช่วยเพิ่มพลังในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม เครือข่ายนี้ควรมุ่งเน้นที่การสร้างการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

3) การส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคล

แนวคิดจริยธรรมผืนดินของลีโอโพลด์เน้นให้ทุกคนตระหนักถึงความรับผิดชอบส่วนบุคคลต่อธรรมชาติ การส่งเสริมให้ประชาชนรับผิดชอบในการปกป้องและรักษาระบบนิเวศในชีวิตประจำวันจะเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน การให้ความรู้และส่งเสริมการปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน เช่น การลดใช้ทรัพยากรและการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อต่อยอดด้านการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมผืนดินของอัลโด ลีโอโพลด์” นี้ เน้นการวิเคราะห์แนวคิดจริยธรรมผืนดินเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่าควรมีการต่อยอดการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่การขยายแนวคิดและการ

วิจัยเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการประยุกต์ใช้จริยธรรมผืนดินอย่างลึกซึ้งและครอบคลุมมากขึ้น ข้อเสนอแนะเพื่อต่อยอดทางการศึกษาสามารถนำเสนอได้ ดังนี้

1) การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมผืนดินของลีโอะโพลด์กับแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาเนอ เนสส์ (Arne Naess' Deep Ecology)

2) การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมผืนดินของอัลโด ลีโอะโพลด์กับการเคารพธรรมชาติของพอล เทเลอร์ (A Comparative Study of Aldo Leopold's Land Ethic and Paul Taylor's Respect for Nature)

3) การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับจริยธรรมผืนดิน

เอกสารอ้างอิง

- Bangkokbiznews. (2025). เทียบค่าฝุ่น PM2.5 ในกรุงเทพ เริ่มต้นปี 2025 แย่กว่าหลายปีที่ผ่านมา. Retrieved from: <https://www.bangkokbiznews.com/environment/1164841>
- Berkes, F., Colding, J., & Folke, C. (2003). *Navigating social-ecological systems: Building resilience for complexity and change* (p. 325). Cambridge University Press.
- Callicott, J. B. (1989). *In defense of the land ethic: Essays in environmental philosophy*. State University of New York Press.
- Goodpaster, K. E. (1978). On being morally considerable. *The Journal of Philosophy*, 75(6), 308–325.
- Le Monde. (2024). Climate: Greenhouse Gas Emissions are too High, Pushing Planet toward 3.1°C Warming. Retrieved from: https://www.lemonde.fr/en/environment/article/2024/10/24/climate-greenhouse-gas-emissions-are-too-high-pushing-planet-toward-3-1-c-warming_6730363_114.html
- Leopold, A. (1949). *A Sand County almanac and sketches here and there*. Oxford University Press.
- Leopold, A. (2020). *A Sand County almanac* (Reprint edition with commentary). University of Wisconsin Press.
- Naess, A. (1973). The shallow and the deep, long-range ecology movement: A summary. *Inquiry*, 16(1–4), 95–100.
- Rolston, H. (2012). *A new environmental ethics: The next millennium for life on Earth*. Routledge.
- Sterba, J. P. (2005). *The triumph of practice over theory in ethics*. Oxford University Press.
- Taylor, P. W. (1986). *Respect for nature: A theory of environmental ethics*. Princeton University Press.
- The Times. (2024). Climate Change Action Worse after Emissions Hit Record High. Retrieved from: <https://www.thetimes.co.uk/article/climate-change-action-worse-after-emissions-hit-record-high-n8pcprg75>